

Evaluatie gemeenteraadsverkiezingen 2022

Door:

Sven van 't Ooster
S.vantooster@barneveld.nl
0648381026

Wendy te Velde
W.teVelde@barneveld.nl
0625481981

Betsy Jansen
b.jansen@barneveld.nl
0683251955

Inleiding

De voorbereidingen van de gemeenteraadsverkiezingen 2022 gingen gepaard met een aantal onzekerheden. De twee belangrijkste aanleidingen waren de eventuele fusie tussen de gemeente Barneveld en de gemeente Scherpenzeel en de coronapandemie.

In het geval van een fusie met Scherpenzeel zouden de gemeenteraadsverkiezingen pas in november 2022 worden gehouden. In oktober 2021 bracht de uitspraak van toenmalig demissionair minister Ollongren echter pas duidelijkheid. En vanaf dat moment moest in hoog tempo het concept plan van aanpak verder concreet worden gemaakt voor de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022.

De uitwerking van het plan van aanpak kende daarbij ook weer veel onzekerheden vanwege de coronapandemie. Dit had invloed op de organisatie van de stembureaus, de verkiezingsdebatten, de uitslagenavond. We hadden te maken met regels rond hygiëne en moesten veel zaken steeds opnieuw aanpassen aan de op dat moment geldende coronamaatregelen. Denk hierbij aan het maximum aantal bezoekers en het tonen van een coronatoegangsbewijs. Bovendien moest rekening worden gehouden met medewerkers, lijsttrekkers en samenwerkingspartners die ofwel het coronavirus kregen, in quarantaine moesten vanwege een besmetting dichtbij of met verkoudheidsklachten kampten.

Voor het coronavirus heeft ervoor gezorgd dat belangrijke momenten rond de gemeenteraadsverkiezingen ook online werden aangeboden. Vanaf vrijdag 25 februari - toen de belangrijkste coronabeperkingen werden opgeheven - zijn nog extra inspanningen gepleegd om zoveel mogelijk inwoners ook weer fysiek te betrekken bij de gemeenteraadsverkiezingen. Met woensdag 16 maart als hoogtepunt: de laatste dag om te stemmen met aansluitend de uitslagenavond.

Ondanks de onzekerheden, kunnen we terugkijken op een intensieve periode waarin we binnen we mogelijkheden hard gewerkt hebben om zoveel mogelijk inwoners te bereiken en te betrekken. Dit hebben we gedaan in nauwe samenwerking met publiekszaken, communicatie en griffie, de lijsttrekkers zelf en vele andere collega's. En uiteraard met medewerking van verschillende leveranciers en andere samenwerkingspartners.

In deze evaluatie belichten we de organisatie, de inzet, het bereik en de verbeterpunten rond de organisatie van en communicatie over de gemeenteraadsverkiezingen.

Feiten, cijfers en evaluatiepunten

Gemeenteraadsverkiezingen 2022

Op 14, 15 of 16 maart 2022 waren de gemeenteraadsverkiezingen. Het moment voor de inwoners van de gemeente Barneveld om een nieuwe gemeenteraad te kiezen. Om gebruik te maken van dit democratisch recht, moeten de kiezers tijdig en goed geïnformeerd en gefaciliteerd worden. Zij moeten op de hoogte te zijn van wat de gemeenteraad doet, waarom stemmen belangrijk is, wat er te kiezen valt en natuurlijk wanneer, waar en hoe gestemd kan worden. Daarnaast moeten de gemeenteraadsverkiezingen voldoen aan alle wettelijke eisen. Dit is een kerntaak voor elke gemeente.

Politieke partijen, kandidaten, raadszetels

Inwoners willen stemmen op een politieke partij die het beste past bij wat zij belangrijk vinden voor de gemeente, voor hun dorp of voor hun buurt. In de gemeente Barneveld kon worden gekozen uit zeven politieke partijen. In totaal hadden zij 259 kandidaten op de kandidatenlijsten. Het aantal inwoners is de afgelopen jaren gegroeid naar 60.685. Dit betekende dat er geen 31 maar 33 raadszetels te verdelen waren. In totaal telde de gemeente Barneveld 44.882 kiesgerechtigden in 2022.

Het verkiezingsteam

De gemeente Barneveld gaf invulling aan haar kerntaak rond de gemeenteraadsverkiezingen met een (niet formeel erkend) verkiezingsteam dat primair bestond uit ambtenaren van de afdelingen publiekszaken (zij vormden het verkiezingsbureau), communicatie en griffie. Zij namen de volgende taken voor hun rekening:

- **Organisatie** van de gemeenteraadsverkiezingen overeenkomstig de Kieswet (verkiezingsbureau)
- **Communicatie** over en zichtbaarheid van de gemeenteraadsverkiezingen en van de politieke partijen / kandidaten (communicatie)
- **Participatie** van de gemeenteraad en betrekken van (belangen van) de politieke partijen / kandidaten (griffie)

Publiekszaken

De afdeling publiekszaken was - samen met het centraal stembureau - onder andere verantwoordelijk voor de registratie van deelnemende politieke partijen, de kandidaatstelling, de invulling en bemensing van de stembureaus, de telling van de stemmen en de vaststelling van de verkiezingsuitslag.

Communicatie

Communicatie verzorgde via verschillende online en offline kanalen alle communicatie rond de gemeenteraadsverkiezingen richting inwoners (en eigen medewerkers). Naast de vereiste informatievoorziening was dit nadrukkelijk ook het promoten van de gemeenteraadsverkiezingen en het profileren van de deelnemende politieke partijen / lijsttrekkers. Denk hierbij aan het faciliteren van verkiezingsdebatten in samenwerking met de BDU, het huis aan huis verspreiden van kaarten met de oproep om te stemmen, het maken van filmpjes van de lijsttrekkers en het laten vervaardigen en plaatsen van trotterborden met de verkiezingsposters.

Griffie

De griffie voorzag voorafgaand, tijdens en na de gemeenteraadsverkiezingen in de communicatie met de raadsleden / kandidaten. Daarbij ondersteunde de griffie het team communicatie en publiekszaken met haar kennis van de raad en diens leden en informeerde het verkiezingsteam waar nodig over hun wensen.

Evaluatiepunt – Help het team op weg door een projectteam te formaliseren en te structureren. Maak inzet, verantwoordelijkheden en uren vooraf duidelijk

Kandidatenlijsten

Aanleveren kandidatenlijsten

Een van de meest essentiële taken voor zowel het verkiezingsteam als de politieke partijen was de kandidaatstelling. Elke politieke partij had een persoon uit hun midden aangewezen voor het aanleveren van de kandidatenlijst. Deze personen werden aanbevolen een training te volgen ter voorbereiding op de lijstregistratie met OSV (Ondersteunende Software Verkiezingen). Op 24 en 25 januari vonden de voor-inleveringsdagen voor de kandidatenlijsten plaats. Alle politieke partijen werden op die dagen in de gelegenheid gesteld hun kandidatenlijsten te laten controleren op eventuele onjuistheden.

Dag der Kandidaatstelling

Het doel van de voor-inleveringsdagen is een soepel verloop van de Dag der Kandidaatstelling, de dag waarop de kandidatenlijsten formeel worden aangeleverd. Nadat er een paar kleine - maar ook een aantal aanzienlijke - correcties waren uitgevoerd, konden de lijsten correct en compleet worden ingeleverd op 31 januari, de Dag van de Kandidaatstelling. De lijsten, die in totaal 259 kandidaten bevatte, zijn tijdens een openbare zitting van het centraal stembureau vastgesteld op 4 februari. Deze zitting werd ook live uitgezonden.

Fout in de kandidatenlijsten

Donderdag 10 maart en vrijdag 11 maart werden in de gemeente Barneveld de kandidatenlijsten per huisadres bezorgd. Door een fout bij drukkerij Procura bleek echter een deel van de kandidaten van Pro'98 onder de kandidatenlijst van het CDA te zijn opgenomen. Door de gemeente was de goede lijst aan de drukker aangeleverd. De fout werd ontdekt op het moment dat de verzending naar alle stemgerechtigden al had plaatsgevonden.

De gemeenteraad is op 10 maart middels een raadsmemo geïnformeerd over de ontstane fout en de ondernomen acties:

- Op dringend verzoek van Pro'98 zijn de kandidatenlijsten opnieuw en correct afgedrukt.
- Via PostNL zijn de correcte kandidatenlijsten op zaterdag huis aan huis bezorgd.
- Middels een bericht naar de pers, op de website en op de sociale media kanalen van de gemeente zijn de inwoners geïnformeerd over de fout.
- De stembiljetten bij de stembureaus waren wel correct en zonder fouten. De stembureauleden kregen de instructie om de kiezers op 14, 15 en 16 maart nog extra op te wijzen op de correcte lijst.

- De kandidaten die deze fout treft, hebben een persoonlijke brief met verontschuldiging van de burgemeester ontvangen.

Evaluatiepunt - Bij de drukker een drukproef van de kandidatenlijsten opvragen voordat deze ter perse gaat.

Digitale toegankelijkheid

Het webteam heeft in het kader van digitale toegankelijkheid de kandidatenlijsten van de politieke partijen niet alleen als pdf, maar ook in html (lopende tekst) op de website geplaatst. De pdf is door 9% van de bezoekers van deze pagina geopend. Dus 91% van de mensen was geholpen met html teksten. Dit ging om bijna 3.000 paginabezoeken. Het is best wat werk om de pagina digitaal toegankelijk te maken, maar gezien het resultaat de moeite waard.

Communicatie-inzet

In de aanloop naar en tijdens de gemeenteraadsverkiezingen op 14, 15 en 16 maart 2022 zijn onze inwoners voortdurend geïnformeerd over allerlei relevante zaken rondom de verkiezingen. Hierbij werd steeds een herkenbaar verkiezingsbeeld ingezet. Naast algemene informatievoorziening is vooral ook communicatie ingezet om de verkiezingsopkomst te bevorderen en om de politieke partijen (evenredig) te profileren.

Communicatiemiddelen

- Gemeentenieuws wekelijks in huis aan huis editie Barneveldse Krant
- Website (nieuwsberichten, speciaal ingerichte pagina en verwijzing vanaf de homepage)
- Social media (Twitter, Facebook, Instagram, LinkedIn)
- Verkiezingskrant in samenwerking met BDU (bijlage bij hah editie Barneveldse Krant)
- Trotterborden met de verkiezingsposters (inclusief beeldmerk Elke Stem Telt)
- Live uitzending verkiezingsdebatten
- Campagniefilmpjes van de lijsttrekkers (YouTube)
- Stemwijzer MijnStem
- Persberichten en beantwoording persvragen
- Gemeentemail
- Intern: intranet voor medewerkers en griffiemail voor de gemeenteraad

Campagne 'Elke stem telt' (opkomstbevordering)

- Persoonlijke mailing - kaart naar alle jongeren die voor het eerst mogen stemmen (844)
- Fotosessie van de lijsttrekkers, burgemeester en jongerenraad met verkiezingspotlood
- Huis aan huis mailing - kaart met alle lijsttrekkers en verkiezingspotlood (20.976)
- Animated gifjes met de lijsttrekkers en verkiezingspotlood (7)
- Video's van burgemeester Jan Luteijn met oproep om te stemmen (2)

Presentatie en communicatie verkiezingsuitslagen

In het gemeentenieuws, met een persbericht, op de website en via social media is uitgebreid gecommuniceerd over de tussentijdse, de voorlopige en de definitieve uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen.

Communicatie rond de gemeenteraad

Ook na de verkiezingen blijven we onze inwoners informeren over alles wat speelt rond de (nieuwe) gemeenteraad, de vergaderingen en de coalitievorming. Dit doen we bijvoorbeeld via het gemeentenieuws (nieuws van de raad), de website, social media, gemeentemail en persberichtgeving. Verder houden we aandacht voor bijzondere gebeurtenissen en zorgen we ervoor dat de raadsleden (en raadscommissieleden) ook na de verkiezingen zichtbaar zijn en blijven.

- Fotosessie - Afscheid oude gemeenteraad op dinsdag 29 maart.
- Fotosessie - Installatie nieuwe gemeenteraad woensdag 30 maart (persoonlijke foto van elk gemeenteraadslid tijdens afleggen van de eed of belofte).
- Fotosessie - Nieuwe gemeenteraadsleden pasfoto en groepsfoto voor gemeentenieuws, website, presentaties, mailings, etc.
- Fotosessie raadscommissieleden pasfoto en groepsfoto voor gemeentenieuws, website, presentaties, mailings, etc.
- Website - Raadsleden en raadscommissieleden met foto en contactgegevens vindbaar op www.barneveld.nl/raad
- Gemeentenieuws van 21 april 2022: spread waarin alle 33 gemeenteraadsleden zich persoonlijke voorstellen.

Trotterborden (borden met verkiezingsposters)

Half februari zouden 14 trotterborden worden geplaatst in de openbare ruimte van de dorpskernen. Alle fracties hadden hiervoor hun verkiezingsposter digitaal aangeleverd. De productie en plaatsing werd verzorgd door het bedrijf Image Building. De borden zagen er prachtig uit. De afspraak over de plaatsingsdatum bleek echter onduidelijk. Op dinsdag 22 februari waren de borden nog niet geplaatst. Bij navraag bleek dat de storm(en) van vrijdag 18 februari en maandag 21 februari de planning overhoop heeft gegooid bij de leverancier. Uiteindelijk zijn de borden op vrijdag 25 februari geplaatst en hierbij is niet goed afgestemd met Beheer Openbare Ruimte.

Melding bij het KCC op 28 februari: Het verkiezingsbord in Terschuur (Eendrachtstraat/Hoevelakenseweg) belemmert het zicht van het verkeer. Beheer Openbare Ruimte heeft diezelfde dag het verkiezingsbord op de juiste locatie geplaatst (Hoevelakenseweg / Leemweg).

<i>Evaluatiepunt - Duidelijke afspraken en betere afstemming over de planning en plaatsing tussen de leverancier van de verkiezingsborden en de betreffende afdelingen binnen de gemeente (verkiezingsbureau, beheer openbare ruimte en communicatie).</i>
--

Stemwijzer MijnStem

Op 24 februari ging de stemwijzer MijnStem live gaan via www.mijnstem.nl/barneveld. Vanaf dat moment heeft communicatie op verschillende manieren MijnStem gepromoot: met een persbericht, via social media (meerdere keren per week), gemeentenieuws en stoppers (kleine advertenties) in de huis aan huis editie van de Barneveldse Krant. Ook tijdens de verkiezingsdebatten is de stemwijzer gepromoot. Uiteindelijk is MijnStem 18.741 keer bezocht en 13.329 keer daadwerkelijk ingevuld. 31% vulde MijnStem in op de verkiezingsdag zelf of de dag ervoor.

Verkiezingsdebatten

In de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen werden drie verkiezingsdebatten georganiseerd. Het jongerendebat op donderdag 24 februari, het dorpsdebat in de Eng in Voorthuizen op donderdag 3 maart en het slotdebat in het Schaffelaartheater op donderdag 10 maart. Via verschillende communicatiekanalen (gemeentenieuws, website, social media) zijn de debatten aangekondigd.

Keuze voor live uitzendingen

Vanwege de coronapandemie en de geldende coronamaatregelen is de invulling van deze debatten continu herzien. Er was lange tijd geen of beperkt publiek toegestaan bij bijeenkomsten. Bovendien gold nog steeds de anderhalve meter afstand en het placenten en een coronatoegangsbewijs was aan de orde. Mogelijke versoepelingen lieten lang op zich wachten. Daarom is besloten om de drie debatten voor inwoners ook online uit te zenden met de inzet van A1 Media, Crew en Woudgraaf (ook als publiek ondertussen wel weer zou worden toegestaan).

Evaluatiepunt - Afwegen van de kosten voor een live uitzending ten aanzien van het bereik. Ook is het aan te bevelen om meerdere offertes op te vragen voor het verzorgen van een live uitzending. Het realiseren van drie live uitzendingen heeft namelijk best wat extra kosten met zich meegebracht. Met name in De Eng omdat daar - in tegenstelling tot het Schaffelaartheater - geen basisfaciliteiten zijn voor bijvoorbeeld geluidsversterking.

Jongerendebat

Het jongerendebat op donderdag 24 februari werd georganiseerd door de Jongerenraad Barneveld. Zij bedachten de opzet en de stellingen. Communicatie had een faciliterende en adviserende rol en ondersteunde bij de communicatie rond het debat. Het debat werd live uitgezonden en alleen de organisatoren, de debaters en één aanhanger per politieke partij waren aanwezig.

Het jongerendebat werd live uitgezonden door A1 Media en kon achteraf worden teruggekeken via YouTube. Kijkers konden live reageren en vragen stellen via WhatsApp. Elke politieke had een jonge kandidaat naar voren geschoven voor het debat. De meeste lijsttrekkers waren aanwezig om hun partijgenoot een hart onder de riem te steken. Burgemeester Jan Luteijn opende het debat en gaf aan het belangrijk te vinden dat jongeren hun stem laten horen. De sfeer was goed, de samenwerking met de Jongerenraad Barneveld, de BDU, A1 Media en het Schaffelaartheater was zeer prettig. Uiteindelijk is de uitzending van het jongerendebat 957 keer bekeken.

Aanvankelijk zou het jongerendebat worden gehouden in Villa 29. Het podium op die locatie bleek op het laatste moment niet beschikbaar. Communicatie heeft een dag van te voren nog een andere locatie (Schaffelaartheater) geregeld. Verder zochten de jongeren naar een ervaren debatleider en konden die niet vinden. Uiteindelijk heeft Erik Roest (BDU) zich aangeboden om het jongerendebat samen met de Jongerenraad in te vullen.

Evaluatiepunt – Goede afspraken met de Jongerenraad zijn belangrijk: tijdig regelen van een locatie, debatleider en het maken van een draaiboek voor het jongerendebat. Dit alles is afhankelijk van de status en participatiebereidheid van de Jongerenraad over vier jaar.

Dorpsdebat en slotdebat

De organisatie van het dorpsdebat en het slotdebat lag in handen van de BDU. In overleg met de gemeente is gekozen voor Riekelt Pasterkamp als onafhankelijke debatleider met Erik Roest (BDU) als aangever. Communicatie had ook bij deze debatten vooral een faciliterende en adviserende rol. Vanaf vrijdag 25 februari werd onder andere de anderhalve meter afstand maatregel regel opgeheven en was het weer mogelijk om publiek toe te laten bij zowel het dorpsdebat als het slotdebat. Communicatie heeft vanaf dat moment extra inzet gepleegd om inwoners uit te nodigen om fysiek aanwezig te zijn bij deze debatten..

Uiteindelijk werd het dorpsdebat in De Eng in Voorthuizen door circa 150 inwoners bezocht. De uitzending van het debat is 1.168 keer bekeken. Op het slotdebat in het Schaffelaartheater kwamen circa 200 geïnteresseerden af en is 1.378 keer op YouTube bekeken. De organisatie van de debatten verliep in samenwerking met de BDU en de Barneveldse Jongerenraad. De inhoudelijke invulling van de debatten; stellingen, opstellingen, verdeling van onderwerpen, werd bepaald door de BDU dan wel de Jongerenraad. De gemeente speelde voornamelijk een faciliterende en indien gewenste adviserende rol.

Verkiezingsuitslagen

Op 16 maart om 21.00 uur sloten alle stembureaus en kon het tellen van de stemmen beginnen. Op dat moment startte ook de uitslagenavond in de foyer van het Schaffelaartheater. Burgemeester Jan Luteijn presenteerde deze avond de tussentijdse en de voorlopige verkiezingsuitslag aan zo'n 200 aanwezigen. Waaronder de lijsttrekkers en hun achterban en andere geïnteresseerden. De organisatie van de avond lag in handen van het verkiezingsbureau, de griffie en communicatie.

Stemmen en tellen

In de gemeente Barneveld kon op 16 maart 2022 bij 39 stembureaus worden gestemd. Op 14 en 15 maart kon al vervroegd worden gestemd bij vier stembureaus: in het gemeentehuis en De Hoeksteen in Barneveld, Bethabara in Voorthuizen en De Essenburcht in Kootwijkerbroek. Er waren drie bijzondere stembureaus voor eigen bewoners: Woonzorgcentrum Elim en Zorgcentrum Nebo in Barneveld en Woon- en Zorgcentrum Nieuw Avondrust in Voorthuizen. In totaal hebben zo'n 400 stembureauleden en tellers zich ingezet tijdens de gemeenteraadsverkiezingen 2022.

Evaluatiepunt - In de gemeente Barneveld kon gestemd worden bij 39 stembureaus. Maar stembureaus waar op meerdere dagen gestemd kon worden (vervroegd stemmen) en een dubbel stembureau (Veluwehal), werden in de verkiezingssoftware als extra stembureaus geteld. De software gaf aan dat om 22.24 uur de stemmen waren geteld van 21 van de 48 stembureaus. Van 39 naar 48 stembureaus is verwarrend. Kijken hoe dit in de output van de verkiezingssoftware ondervangen kan worden.

Tussentijdse verkiezingsuitslagen

Het verkiezingsbureau zorgde ervoor dat de tussentijdse verkiezingsuitslagen in de verkiezingssoftware werden ingevoerd. Deze uitslagen kwamen deze avond snel achter elkaar binnen. In 2018 was de tijd tussen de eerste en tweede tussentijdse uitslag en de voorlopige einduitslag aanzienlijk groter. Communicatie maakte alle uitslagen ter plekke presentabel voor publiek. Samen met het webteam werden de tussentijdse verkiezingsuitslagen ook gepubliceerd op de website en op social media. Er was hierbij nauw contact met de Barneveldse Krant die met een aantal journalisten op hetzelfde moment en op dezelfde locatie een liveblog verzorgde. Hierdoor waren de lijnen kort en de informatievoorziening over de uitslagen efficiënt. Deze manier van samenwerken werd door alle partijen als zeer prettig ervaren.

Bij de eerste tussentijdse verkiezingsuitslag, vertaald naar zetels, bleek de verkiezingssoftware nog te rekenen met 31 zetels in plaats van 33. Ook waren alle getelde stemmen van de twee extra stembdagen op 14 en 15 maart waren nog niet bekend. Beide zaken waren echter snel opgelost waardoor de volgende tussentijdse en de voorlopige einduitslag correct konden worden gepresenteerd.

Evaluatiepunt - Nog eerder testen van de verkiezingssoftware en meer mensen laten controleren of alle gegevens goed in het programma zijn opgenomen.

Evaluatiepunt - Als vervroegd stemmen voorafgaand aan de gemeenteraadsverkiezingen van toepassing is, moet het aantal stemmen aan het einde van die extra stembdag worden geteld. De opkomstcijfers zijn dan na elke stembdag accuraat.

Voorlopige verkiezingsuitslag

De voorlopige verkiezingsuitslag werd op woensdagavond 16 maart rond 23.30 uur bekendgemaakt. Op dat moment waren de stemmen van alle stembureaus in de gemeente Barneveld handmatig geteld. De SGP kwam uit op 10 zetels, Lokaal Belang op 7 zetels, ChristenUnie op 5 zetels, Pro'98 op 4 zetels, CDA op 4 zetels, VVD op 2 zetels en Burger Initiatief op 1 zetel.

Nog voordat de definitieve verkiezingsuitslag was vastgesteld, werd al gekeken naar eventuele effecten van voorkeurstemmen en daarmee de voorlopige samenstelling van de nieuwe gemeenteraad. Ook werd door een aantal raadsleden gevraagd naar het stemgedrag per dorpskern.

Evaluatiepunt - De effecten van de voorkeurstemmen niet onderschatten. Dit geldt voor zowel de kandidaten die hierdoor onverwacht een zetel of juist geen zetel meer hebben. Vooraf contact met de (kandidaten van de) fracties waar door voorkeurstemmen onverwachte verschuivingen gaan plaatsvinden, is hierbij gewenst en zorgvuldig.

Evaluatiepunt - Opkomst en aantal stemmen per dorpskern niet communiceren op basis van de voorlopige verkiezingsuitslag, maar te wachten op de definitieve verkiezingsuitslag omdat percentages nog kunnen afwijken.

Vaststelling definitieve verkiezingsuitslag

Op maandag 21 maart om 10.00 uur werd de definitieve uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen in de gemeente Barneveld vastgesteld door het centraal stembureau. Er werden geen bezwaren ingediend. Het proces-verbaal van de definitieve verkiezingsuitslag werd om 10.45 uur ondertekend door burgemeester Luteijn, als voorzitter van het centraal stembureau, en drie leden van het centraal stembureau. De vaststelling was live te volgen.

De definitieve verkiezingsuitslag is via verschillende kanalen gecommuniceerd en gepubliceerd (persbericht, website, intranet, social media, gemeentenieuws). Het proces-verbaal van de verkiezingsuitslag van de gemeenteraad en de proces-verbalen van de stemmen per stembureau zijn ook op de website gezet.

Opkomst

In totaal hebben 30.013 inwoners hun stem uitgebracht op een van de kandidaten voor de nieuwe gemeenteraad. Dat is een opkomst van ruim 67 procent. Vergeleken met 2018 is de opkomst 3,8 procent lager. Desondanks is het opkomstpercentage in de gemeente Barneveld nog altijd hoger dan de landelijke trend (50,1 procent).

Onderzoek minister

Hoewel we deze gemeenteraadsverkiezingen 2.500 meer kiesgerechtigden dan in 2018, zien we dit niet terug in de opkomst. Het absolute aantal inwoners dat hun stem heeft uitgebracht, bleef globaal gelijk. De lagere opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen is een landelijke trend, niet alleen in de gemeente Barneveld. Minister Bruins Slot (Binnenlandse Zaken) voelt zich geroepen om de reden van de lage opkomst te gaan achterhalen. Hij geeft daarbij aan: "Voor ons is het in de analyse heel belangrijk om te kijken: wat zijn de oorzaken van de lage opkomst". (bron: RTL Nieuws).

Evaluatiepunt – We hebben extra inzet gepleegd om de opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen te bevorderen. Het opkomstpercentage viel dit jaar helaas toch lager uit. Mede op basis van de resultaten van het onderzoek van de minister kunnen we bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2026 misschien meer of andere manieren bedenken om het politiek bewustzijn en enthousiasme te vergroten bij alle doelgroepen. Mogelijk in samenwerking met maatschappelijke partijen. Zie ook de aanbevelingen.

Aanbevelingen

Onderstaand volgen enkele concrete aanbevelingspunten voor de volgende gemeenteraadsverkiezingen die naar verwachting gaan plaatsvinden in maart 2026.

Vooraf begroten en budgethouder benoemen

Bij elke evaluatie is het goed om na te gaan wat het doel is, of dat doel is bereikt en op welke manier het is bereikt. Dit lijkt op de www-methode die we kennen van de begroting: Wat is het doel? Wat gaan we daar voor doen? En wat mag het kosten? Toevallig zijn de begroting en deze methode ook van belang bij de eerste aanbeveling. Bij de verkiezingen van 2022 werden de kosten gedekt uit bepaalde budgetten van publiekszaken, de griffie en communicatie. Dit leidde tot een zekere onduidelijkheid over de bestedings- en handelingsruimte en vragen over welke kosten moesten worden gedekt uit welk budget. Het is raadzaam om voorafgaand aan de verkiezingen na te gaan wat de doelen zijn van de gemeentelijke inzet rond de verkiezingen en welke (financiële) middelen hiervoor nodig zijn. Door dit aan de voorkant helder te maken en iemand aan te wijzen die het budget beheert, weten de organisatie, de raad en de kandidaten wat er van hen verwacht mag worden en hoe zij die verwachtingen waar kunnen maken.

Doelen helder formuleren

Het bovenstaande resulteert in de aanbeveling om duidelijk te maken wat de doelen zijn die we nastreven bij het organiseren van verkiezingen en het beschikbaar stellen van een passend budget om die doelen te bereiken. De volgende verkiezingen zijn in maart 2026. De voorbereidingen hiervan zullen intensiveren rond het najaar van 2025. Het is raadzaam voor die tijd een strategie en een passend budget beschikbaar te hebben. Dit budget zou goed opgenomen kunnen worden in de programmabegroting van 2026. Om dat voor elkaar te krijgen dienen strategie en het budget dat hierop is gebaseerd dus al voor juni 2025 gereed te zijn. Door de strategie en het budget ter besluitvorming aan te bieden tijdens de begrotingsvergadering wordt ook de raad in gelegenheid gebracht concrete wensen of bezwaren uit te spreken.

Samenwerken en gebruikmaken van elkaars expertise

Na strategie volgt uitvoering. In Barneveld is rond de verkiezingen intensief samengewerkt tussen publiekszaken, communicatie en de griffie. Alle drie partijen hebben aangegeven deze samenwerking als erg prettig te hebben ervaren, in het bijzonder de kans om elkaar vanuit eigen expertise aan te vullen en te ondersteunen. Publiekszaken is verantwoordelijk voor alles wat komt kijken bij het functioneren van stembureaus, de kandidaatstelling en het vaststellen van de uitslag. Communicatie voorziet in de organisatie van debatten, fotosessies, communicatiemiddelen, publicaties en verzorgt de woordvoering richting de pers. De griffie kan een brug slaan tussen de organisatie en de raad door binnen de organisatie mee te denken vanuit het perspectief van de kandidaat-raadsleden en informatie te bieden over de raad of andersom; de raad te informeren over de voorbereidingen van de verkiezingen binnen het huis. Behoud de samenwerking en versterk deze door het team formaliseren en te structureren. Maak inzet, verantwoordelijkheden en uren vooraf duidelijk gelet op de verkiezingsstrategie en het beschikbare budget.

Afstemming en betrekken

De algemene overtuiging van de betrokkenen is dat deze samenwerking het verloop van de verkiezingen ten goede is gekomen. De tweede aanbeveling is dan ook de samenwerking tussen publiekszaken, communicatie en de griffie te waarborgen en opnieuw toe te passen bij volgende verkiezingen. Gelijktijdig dient gewaakt te worden dat de reguliere taken van elk van deze afdelingen doorgang kunnen blijven vinden. Afstemming tussen reguliere en verkiezingstaken en het stellen van prioriteiten is hierbij van belang. Het betrekken van teamleiders is wenselijk gezien zij het beste in staat zijn te oordelen wie er onderdeel uit kunnen maken van deze samenwerking en of deze personen deels kunnen worden ontzien in hun reguliere taken.

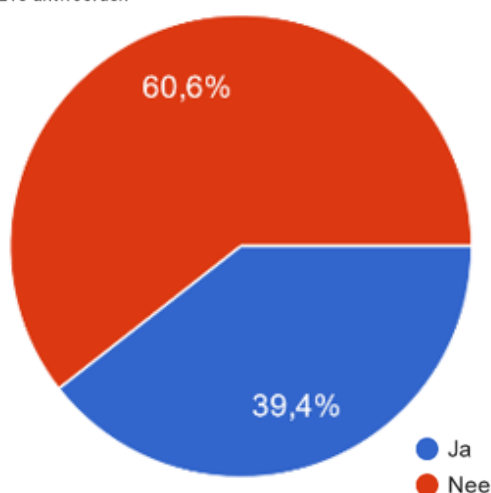
Gedegen voorbereiding

Naast het voorbereiden van een strategie en de samenwerking binnen de organisatie zullen ook partijen zich voor moeten voorbereiden op de verkiezingen. Elke partij stelt een contactpersoon aan die namens de partij voorziet in de taken waaraan voldaan moet worden om deel te kunnen nemen aan de verkiezingen. De meeste fundamentele taken zijn het samenstellen van de kandidatenlijst en het indienen van deze lijst op de Dag van de Kandidaatstelling. Bij het proces van kandidaatstelling en het vaststellen van de uitslagen wordt gebruik gemaakt van OSV (ondersteunende software verkiezingen). Partijen zijn verantwoordelijk voor het registreren van de kandidaten in dit systeem en het aanleveren van de papieren lijst die in overeenstemming moet zijn met de lijst in OSV. Dit is, helaas, vrij complex en een foutje kan al snel gevolgen hebben. Het is aanbevolen, zeg gerust noodzakelijk, voor-inleveringsdagen te organiseren om eventuele onjuistheden te corrigeren voor de Dag van de Kandidaatstelling. Ook is het aanbevolen om vanuit de organisatie de door partijen aangewezen personen te wijzen op de omvang van deze taak en hen sterk aan te bevelen de OSV-trainingen die worden aangeboden te volgen ter voorbereiding hierop.

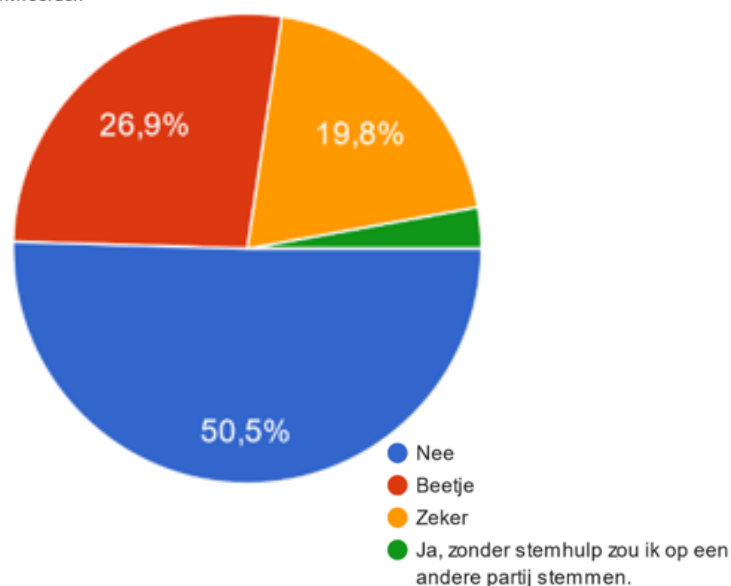
Op de juiste manier een stemwijzer inzetten

Wanneer de partijen en de kandidaten bekend zijn kan de campagne echt beginnen. Bij de verkiezingen van 2022 is voor het eerst gebruik gemaakt van een stemwijzer, verzorgd door MijnStem in samenwerking met de deelnemende partijen, de griffie en communicatie. Van de Stemwijzer is veel gebruik gemaakt; deze is ruim 13.000 keer ingevuld. De vindbaarheid, de bekendheid en zomede het gebruik van de stemwijzer was gediend bij de online campagnes van de gemeente en de partijen en van mond-tot-mondreclame, zo blijkt uit de enquêtering door Alex Duijm. Uit diezelfde enquêtering kan worden gesteld dat de stemwijzer helpt bij de keuze om al dan niet te gaan stemmen en vervolgens ook op welke partij (zie onderstaande diagrammen).

Draagt de stembulp er aan bij dat u gaat stemmen?
213 antwoorden

Heeft de stembulp u geholpen bij het maken van een keuze?
212 antwoorden

In het presidium van 11 april is aangegeven dat de stellingen in de stemwijzer scherper kunnen. De aanbeveling is om tijdig te zoeken naar een geschikte stemwijzer en deze vervolgens te voorzien van scherpe stellingen die de politieke situatie in Barneveld goed weergeven. Een afweging hierbij is om kiezers bepaalde stellingen zwaarder te kunnen laten wegen gezien dit een realistischer beeld van hun voorkeur schetst.

Scherpere stellingen bij de verkiezingsdebatten

Naast een stemwijzer zijn er dit jaar opnieuw debatten georganiseerd, zij het iets anders dan in 2018. Belangrijk is dat externe partijen (en niet de gemeente zelf) inhoudelijk vorm geven aan de debatten. Bij de debatten die zich voordeden, het jongerendebat, dorpsdebat en het slotdebat, heeft de gemeentelijke organisatie dan ook een ondersteunende rol vervuld en voorzien in de facilitaire behoeften. Bij het debat in De Glind was de gemeente niet betrokken. Het jongerendebat werd georganiseerd door de Jongerenraad, het dorps- en slotdebat door de BDU. De Jongerenraad en de BDU waren verantwoordelijk voor onder meer de stellingen, de spelregels van het debat, de verdeling van stellingen en welke personen tegen elkaar zouden debatteren. Een aandachtspunt uit het presidium is dat de stellingen, net als bij de stemwijzer, hier en daar scherper konden. Het is goed om de partijen die de verantwoordelijkheid voor de inhoudelijke invulling van de debatten dragen hier op gepaste manier op te wijzen.

Samenwerken met belangenorganisaties

De samenwerking tussen de BDU, de Jongerenraad en de gemeentelijke organisatie is door de genoemde partijen als zeer goed ervaren. Het is aanbevolen bij volgende verkiezingen een soortgelijke aanpak te hanteren. Het is eveneens aanbevelingswaardig om plaatselijke belangenorganisaties meer te betrekken bij de inhoudelijke vormgeving van het debat of hen in de gelegenheid te stellen om zelf debatten te organiseren. De gemeente moet hierbij een toezien op de coördinatie van data en locaties en de behapbaarheid van de hoeveelheid debatten en andere verkiezingsactiviteiten waar lijsttrekkers en andere kandidaten mee worden geconfronteerd.

Werkdruk raadskandidaten

Er komt immers veel op kandidaten af in aanloop naar de verkiezingen; het samenstellen van kandidatenlijsten, de formele kandidaatstelling, participeren in fotosessies, aanleveren van stellingen, teksten en meer, het deelnemen aan debatten, het voeren van een eigen campagne en dit alles terwijl het reguliere raadswerk gewoon doorgaat. Het is goed om te beseffen dat de periode rond de verkiezingen bijzonder druk is en de tijd schaarser. Het is dan ook belangrijk kandidaten waar mogelijk te ontzien in het reguliere raadswerk. Beperk de raadsvergaderingen waar mogelijk tot het nemen van noodzakelijke besluiten en stel zaken, zoals informatieavonden, uit tot na de verkiezingen.

Uitslagenavond testen en draaiboek bijstellen

De dag van stemming en de uitslagenavond, dit jaar op 16 maart, zijn hectisch en spannend voor zowel de kandidaten als de ambtelijke organisatie. Kandidaten wensen, begrijpelijk, tijdig te worden geïnformeerd over opkomstcijfers en tussentijdse uitslagen. Daartegenover staat het belang om op zorgvuldige wijze te communiceren over dit soort cijfers om onjuistheden en verwarring te voorkomen. Dit jaar veroorzaakte de extra stemdagen op 14 en 15 maart enige problemen in de technische verwerking van de opkomst- en stemresultaten in het OSV-systeem. Het is een sterke aanbeveling het systeem voor te bereiden en testen op dit soort voorzienbare afwijkingen. Er is een draaiboek en een presentatie gemaakt voor de uitslagenavond, deze kan bijgesteld worden op basis van deze evaluatie.

Werken aan opkomstbevordering

De opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen was dit jaar relatief laag. Vanuit principiële overtuigingen moet worden voorkomen dat er een dalende trend ontstaat. Werken aan opkomstbevordering is belangrijk en zou goed als doel opgenomen kunnen worden in een nieuw te ontwikkelen verkiezingsstrategie. De onderzoeksresultaten van het ministerie van BZK kunnen hier een leidraad voor zijn.

Zorgvuldig en tijdig communiceren bij consequenties voorkeursstemmen

Het is van belang wanneer de tussentijdse uitslagen van alle stembureaus bekend zijn. Het aantal behaalde zetels per partij is een gegeven dat vrij snel bekend is, vrijwel altijd op de dag van stemming zelf. De precieze invulling van die zetels, op basis van voorkeursstemmen, wordt echter vaak pas een dag later duidelijk. Het is belangrijk snel te schakelen wanneer deze resultaten bekend zijn. Dat wil zeggen dat lijsttrekkers en kandidaten op tijd op de hoogte moeten worden gesteld wanneer voorkeursstemmen onvoorziene consequenties hebben voor hun fractie of raadslidmaatschap. Zo kan worden voorkomen dat kandidaten van derden, zoals de pers, moeten vernemen dat zij afscheid zullen moeten nemen van de raad of dat zij onverwacht tot lid van de raad zijn verkozen.

Aanbevelingen samengevat

- Ontwikkel een doelgerichte strategie voor volgende verkiezingen: wat maakt een succesvol verlopen verkiezing en wat is daarvoor nodig?;
- Stel een budget beschikbaar dat is gebaseerd op de verkiezingsstrategie. Biedt een budgetvoorstel aan voor behandeling in de (begrotings)raadsvergadering en stel de raad zo in de gelegenheid hierover te besluiten en hierop te amenderen;
- Behoud de succesvolle samenwerking tussen publiekszaken, communicatie en de griffie in een informeel 'team verkiezingen.' Betrek teamleiders bij de samenstelling van dat team;
- Help de partijen die deel willen nemen aan de verkiezingen met de voorbereiding op de kandidaatstelling. Wijs de personen die vanuit hun partij zijn belast met de kandidaatstellingstaken op de omvang van deze taken en stuur aan op hun deelname aan de OSV-trainingen die worden aangeboden;
- Blijf voor-inleveringsdagen organiseren voorafgaand aan de Dag der Kandidaatstelling. Minstens een week van tevoren opdat er genoeg tijd is om onjuistheden te corrigeren;
- Zet een stemwijzer in om de zichtbaarheid van de verkiezingen te bevorderen en om te verduidelijken op welke punten partijen van elkaar verschillen. Zorg voor actuele stellingen en voldoende spreiding van opvattingen;
- Betrek externe partijen, zoals de BDU, de jongerenraad en plaatselijke belangenverenigingen, bij de organisatie en de inhoudelijke invulling van verkiezingsdebatten. Neem als gemeentelijke organisatie een ondersteunende en faciliterende rol in en coördineer de planning van verkiezingsactiviteiten. Let hierbij op de behapbaarheid van het geheel voor lijsttrekkers en andere kandidaten;
- Formuleer scherpe stellingen die de actuele politieke situatie goed weergeven en tevens de verschillen tussen partijen weerspiegelen;
- Ontzie kandidaten in hun eventuele reguliere raadswerkzaamheden door waar mogelijk zaken op te schuiven;
- Wees voorbereid op voorzienbare afwijkingen in het OSV-systeem en test dit systeem voorafgaand aan belangrijke momenten zoals de kandidaatstelling en de uitslagenavond;
- Neem bevordering van de opkomst bij verkiezingen op in een nieuw te ontwikkelen strategie en stel hier indien nodig expliciet middelen voor beschikbaar;
- Communiceer tijdig doch zorgvuldig over verkiezingsresultaten en neem zo snel mogelijk contact op met betrokkenen over mogelijk gevoelige uitkomsten.